

Nåd vare med er och frid från Gud, vår Far, och Herren Jesus Kristus!

Bön: Käre Jesus! Lär mig vad det betyder att ha den sanna friheten i dig. Hjälp mig att rätt tillämpa den i mitt liv bland mina medmänniskor, så att det blir en glädje att tjäna. Amen.

Tema: *En kristen människas frihet*. Jag kommer att hänvisa till episteltexten från Kol 2:16–23 men också till andra ställen, samt delvis till evangelietexten från Mark 2:18–28.

Dagens tema är namnet på en av böckerna som Martin Luther skrev 1520, året för reformationens genombrott. Luther hade insett att den kristna tron ger befrielse från den romersk-katolska kyrkans lagträldom. Han ställde upp två teser i sin bok:

- 1) *En kristen är en fri herre över allting och ingen underdånig.*
- 2) *En kristen är allas tjänare och var man underdånig.*

Luther motiverar sina teser med 1 Kor 9:19:

Fri och oberoende av alla har jag gjort mig till allas tjänare för att vinna desto fler.

Och Rom 13:8:

Var inte skyldiga någon något, utom i detta att älska varandra.

Episteltexten är en polemik mot en villfarelse som hotade kristendomen under Paulus tid: *gnosticismen*. Evangelietexten träder upp mot *judaismen*. Vi ska säga några ord om dem innan vi går till det som blir huvuddelen av predikan: friheten från människobud och friheten att tjäna.

Gnosticismen

Ordet är grekiska *gnâsis* = kunskap. Man föraktade det kroppsliga, som Gud har skapat, och ansåg det vara lågt och syndigt. Själen är fången i kroppen och måste befrias. Den andliga visheten ansågs högre än det kroppsliga. En gammal religiös tanke, som kallas *dualism*, säger att det finns en balanserande konflikt mellan det goda och det onda, mellan Gud och en ond skapargud. Bibeln säger nej: Gud

är den som har all makt, all kunskap. Vi ser av de två första kapitlen i Jobs bok att Gud ger gränser åt djävulen för hans onda planer.

I Kolosserbrevet ger Paulus en rad motargument mot gnostikerna:

Kol 1:9: *Vi ber att ni ska bli fyllda av kunskapen om hans vilja, med all andlig vishet och insikt.*

Kol 2:2f: *Jag kämpar för att de ska bli styrkta i sina hjärtan och förenade i kärlek och nå fram till hela den rika och fullt övertygade förståelse som ger rätt insikt i Guds hemlighet Kristus. I honom är vishetens och kunskapens alla skatter gömda.*

Kol 2:8: *Se till att ingen fångar er med den tomma och förrädiska filosofi som bygger på mänskliga traditioner och världsliga makter och inte på Kristus.*

Det finns sådan filosofi också i vår tid. Man talar om *mystik*, som är andliga insikter utöver den skrivna uppenbarelsen. Inom New Age hävdar man att man har en andekunskap. Det skrivna ordet hör ihop med det lägre, det kroppsliga, medan andekunskapen söks i vårt inre.

I motsats till den tomma filosofin, den inre kunskapen, ska ordet om den korsfäste predikas. Det framhåller Paulus starkt i Första Korintierbrevet. Därför kämpar Luther mot svärmarna, som lyfter fram det inre i motsats till det skrivna, och betonar det yttre ordet och sakramenten.

Judaismen

Kolosserbrevet säger att vi har dött bort från världens makter genom Kristus och inte genom någon ny vishetslära, som som söker frihet genom att avhålla sig från yttre ting. Kol 2:16f:

Låt därför ingen döma er för vad ni äter och dricker eller när det gäller högtid eller ny-månad eller sabbat. Allt detta är en skugga av det som skulle komma, men själva verkligheten är Kristus.

Här handlar det om de judiska kraven på att hålla Mose lags alla detaljer om högtider och mat och dryck. Särskilt bekämpar Paulus kra-

vet på att också hedningar måste omskäras.
Kol 2:11f:

I honom blev ni också omskurna, inte med människohand utan med Kristi omskärelse, när ni avkläddes er syndiga natur och begravdes med honom i dopet. I dopet blev ni också uppväckta med honom genom tron på Guds kraft, han som uppväckte honom från de döda.

Omskärelsen är en förebild för dopet, som inte sker på köttet utan genom en nyfödelse och förening med Kristus genom vattnets bad.

Petrus fick en särskild uppenbarelse om att Gud hade förklarat all mat ren, när han i Joppe såg en duk komma från himlen med alla slags djur och uppmaningen att slakta och äta (Apg 10:11–16). Han måste lära sig att det gamla budet om ren och oren mat hör till det förgångna, sedan Jesus har kommit med en bättre ordning. Men det var inte lätt och det här ledde till svåra motsättningar mot judaisterna, rentav till förföljelse och dödshot.

Evangelietexten talar om friheten från de judiska bestämmelserna om fasta och om sabbatsbudet, där Jesus säger (Mark 2:27f):

"Sabbaten skapades för människan och inte människan för sabbaten. Alltså är Människosonen Herre också över sabbaten."

När Jesus kom bröt en ny tidsålder in. GT:s bestämmelser har fullbordats i honom. De gamla vinsäckarna ska inte längre användas, för det nya vinet ska hällas i nya säckar. Vi ska se närmare på hur Jesus och apostlarna lär att vi ska förhålla oss till Mose lag.

Frihet från Mose lag

Vi skiljer mellan tre slag av Mose lagar:

- 1) *Ceremoniallagar*, som gäller ren och oren mat, högtider och sabbater, och framför allt offerlagarna. De här lagarna var förebilder för Jesus och blev fullbordade i det som han gjorde.
- 2) *Samhällslagar*, som reglerade äganderätt, frågor om slavar och om straff för särskilda brott. De här gällde nationen Israel i en bestämd tid.

- 3) *Morallag*, som gäller universellt för alla människor, och finns i de flesta av de tio buden som Gud gav genom Mose. De gäller t ex att vi inte ska mörda eller stjäla och hur trohet i äktenskapet mellan man och kvinna ska trygga familj och barn. De här ordningarna upprepas i NT och gäller fortfarande alla människor.

Mose lag är skuggan och Jesus är verkligheten. Jesus kom för att bli offerlammet, som hade sin förebild i blodsoffren. Starka förebilder för Jesus är också påskalammet och syndabocken, som förde ut folkets synder i öknen på den stora försoningsdagen (3 Mos 16). Hebreerbrevet undervisar starkt om hur allt sådant nu är fullbordat, en gång för alla. Heb 9:11f:

Men nu har Kristus kommit som överstepräst för det goda som skulle komma. Genom det större och fullkomligare tabernaklet, som inte är gjort av människohand och alltså inte tillhör den här skapelsen, gick han in i det allra heligaste en gång för alla, inte med bockars och kalvars blod utan med sitt eget blod, och vann en evig återlösning.

Eftersom människan är bunden i synd och inte kan lösa sig själv från syndaskulden måste Jesus komma hit till världen, född av kvinna och ställd under lagen, för att friköpa dem som stod under lagen så att vi skulle få söners rätt (Gal 4:4f).

Han friköpte oss med två medel: 1) genom att leva fullkomligt utan synd, och 2) genom att lida det straff som vi borde ha lidit genom att vi dragit på oss en obetalbar skuld för vår synd. I Jesus finns alltså den verkliga friheten. "Om nu Sonen gör er fria, blir ni verkligen fria", säger Jesus i sitt samtal med judarna (Joh 8:36).

Nu återstår inga offer för att vi ska få gå in i det allra heligaste, i himlen. "Se, nu är det öppet för vilken som helst att in i det heligaste gå, för blodet har runnit och världen är frälst. O syndare, akta därpå."

När vi läser GT ska vi därför låta NT förklara det. Vi ska inte stanna kvar i den tid av uppfostran som GT utgör. När verkligheten har kommit ska vi inte stanna i skuggan utan se

Jesus i det klara ljus som apostlarnas vittnesbörd utgör. Därför ska vi inte längre behöva se om den mat som sätts på bordet är *kosher*, om den är rituellt ren, utan vi får som Paulus skriver äta allt som säljs i köttboden.

Därför började de kristna fira gudstjänst på söndagen, den dag när Jesus uppstod, och inte på lördagen, som var judarnas sabbat. Martin Luther har gett oss en ny förståelse av vad sabbaten är för oss kristna när han skriver i förklaringen till tredje budet:

Vi ska frukta och älska Gud så att vi inte föraktar predikan och Guds ord utan håller det heligt, gärna hör och lär oss det.

I den kristna kyrkan har man ibland inte förstått innebörden av det här. Man har gjort nya "Mose lagar" av vad man får och inte får göra på söndagen. Man har på nytt infört påbud som binder människor.

Det är en välsignelse att vår arbetslagstiftning ger de flesta möjlighet att ha ledigt på söndagen för att gå till gudstjänsten och ägna oss åt Guds ord. Veckorytmen med sex dagars arbete och en dag vila är naturlig för oss som människor. Att alla inte kan ha ledigt är en begränsning som beror på att vi inte kan försumma att utföra sådant som skyddar och vårdar de svaga och sjuka. Men det är ett tecken på att vårt samhälle har gått bort från Guds vilja när det inte längre görs skillnad på söndag och vardag. I grunden handlar det om att man inte bryr sig om Guds ord. Att idrotta och ägna sig åt upplevelser i naturen är inte synd i sig, men när de ställs mot att lyssna till Guds ord och att samlas till bön och lovsång blir de skadliga för vår själ – då blir det förakt för Guds ord. Det är vilan i Kristus som är det egentliga sabbatsfirandet för oss kristna, och det är det samma som vilan i Guds ord: att gärna höra och lära oss det. Jesus har gjort arbetet, vi får vila i det.

Sabbatsbudet är också en påminnelse om att den stora vilan är framför oss: den himmelska saligheten. Där finns den sanna friheten, när vår syndakropp och allt som begränsar oss i vår onda värld är borta.

Sedan har vi också något att lära av de gammaltestamentliga samhällslagarna. Israel skulle vara ett Guds egendomsfolk, som måste

skyddas av särskilda lagar. Så vill Gud också att hans egna, vi som kallas kristna, ska skyddas, inte av yttre lagar och gränser, utan av varningar för att lyssna till villfarelser och blanda oss i gudstjänstgemenskap med dem som lär falskt. I stället för att som i Israel döda fiendefolk för att inte råka ut för deras förföriska synder, ska vi driva ut från vår gemenskap dem som kommer med främmande läror, eller sådana som lever i obotfärdighet och synd. För de hotar vår verkliga frihet, friheten att ha rätt att vara Guds barn utan att det ställs villkor på hur vi lever i detalj.

Frihet att tjäna

Luthers andra tes handlar om att tjäna våra medmänniskor. Det lär vi oss genom att se på Jesus, som Paulus skriver i Kol 3:1f:

Om ni nu har uppstått med Kristus, sök då det som är där ovan, där Kristus sitter på Guds högra sida. Tänk på det som är där ovan, inte på det som är på jorden.

Vi får ingen kraft att tjäna så länge vi ser på vad vi måste eller vad vi inte får göra. Då blir det en slavtjänst. Vi får kraften genom att lyfta blicken från det jordiska och se det himmelska.

När Luther förklarar den första bönen i Fader vår, *Låt ditt namn bli helgat*, skriver han:

Guds namn hålls heligt när hans ord lärs rent och klart, och när vi som Guds barn lever efter det.

Det första är att Guds ord lärs rent och klart och att vi lyssnar till det – alltså håller sabbatsbudet! – och det andra är att vi tjänar våra medmänniskor genom att leva efter det.

Vår första förpliktelse är gentemot Gud. Vi kan inte lyfta upp ansvaret mot våra medmänniskor så att det strider mot Guds ord, kärleken till Gud. Så gör vi om vi hävdar att kärleken kan sätta Guds bud åsido t ex i att vi bestämmer att en relation som ett äktenskap kan vara en annan än mellan man och kvinna, som Gud har påbjudit, eller att vi själva kan avgöra hur vi lever i sexuella relationer utan äktenskap. Det hjälper inte att kalla det kärlek som förbjuds av Guds ord.

Det är en stor förmån att ha goda kristna vänner och grannar, som vi lever i samsamhet med, och framför om vi kan dela gemenskap i tron. Men vi lever i en ofullständig värld. Vi rör oss också bland människor som är fiendliga till Guds ord. Därmed kommer vi också att möta kritik och oförståelse, kanske förföljelse, som Jesus har lovat sina lärjungar. Sådant kan vara viktigt för att det ska lära oss ödmjukhet och att vara sådana som Jesus var, och återspegla hans kärlek. Vårt kött är ont och behöver tuktas. Det kallar vi helgelse.

Till denna tuktan, övning att döda vårt kött, hör att vi kan behöva begränsa vår egen frihet för att inte leda andra vilse. Här vill jag gärna tipsa om att repetera Hans Ahlskogs bok *I frihetens gränsland*. Paulus skriver mycket om att visa omtanke och inte utmana dem som är svaga, t ex i Rom 14:20f:

Allt är visserligen rent, men maten blir till skada för den människa som har betänkligheter när hon äter. Det är bättre att avstå från att äta kött eller dricka vin eller göra något annat som din broder tar anstöt av.

Det här är en frivillig tjänst, som vi gör genom att ha Jesus för våra ögon. Därför ber vi:

Ge mig mod att tjäna mina bröder här,
fröjda något hjärta som i mörker är,
trösta, varna, hjälpa någon Kristi lem,
visa någon vilse vägen till vårt hem!

Amen.